

BORSSZEM JANKÓ

Előfizethetni a Deutsch-féle könyvnyomda és kiadói részvénytársaságnál. Pest, Józseftér 6-ik szám.
Előfizetési díj: Egész évre 6 frt. — Félévre 3 frt. — Negyedévre 1 frt 50 kr.

Róza.

Babérfalvi Róza: ez az igazi neve. A hangja ezüstbe olvasztott arany, a szeme köszörült gyémánt, a férje Jókai.

E három tulajdonság őt egy fényes pályán át oly irigység tárgyává tette, melyet csak ő volt képes lefegyverezni.

És ő az, akinek a kedvéért Borsszem Jankó nem vonakodott ezt a bókot Jókainak elmondani.

A Macsvánszky-fele szentségtörés, Thália megrablása után, ő jött mint fölkent papnő és beszeneltelte újra a csarnokot.

És nagy vala a lelkesedés, a sirva való vi-gadás és ezekből a jelekből ismerjétek meg őt és ismerjétek meg minket, mert bizony, bizony mon-dom tinéktek, hogy sőtartómat tele sirtam és vicczem hódolatba olvadt.

B. J.

A jury-tagok gondolatai

a Budapest kiépítését tárgyaló tervezetekről.

I. Átépitni: mi az? Ha Budát átépíti Pestre
És Pestet Budavár ormira egyvalaki.

Gr. Szapáry Gyula.

II. „Ich dien?“ Anglius ez, szerzették tul a csa-
tornán,
Tul bizony a Manche-on, s tul... az enyé-
men is, ah!

Reitter Ferencz.

III. Itt az idő, most vagy soha; goth város legyen
itt: itten:
Góth Buda és goth Pest, s goth... Duna
is középtt!

Steindl Imre, okleveles gothikus.

IV. Merre szemem csak lát, mit lát ámulva körül-
tem,
Számptalan épületet, ámde nem épületet.

Hofhauser, építész.

V. Mit vétett Budapest e tervkoholó csapatoknak?
Rombolt így a török? Dúlt így akár a tatár?

Gr. Szapáry Géza.

VI. Szörnyű frigy, Budapest eltörlésére törekvő!
Bár a nevem Frígyes, Frígyesetek sohse lesz.

Br. Podmaniczky Frigyes.

VII. Városi képviselő vagyok, ámde ha így e viselt kép
Más lesz, utóbb magamt meg sem is ismerem
én.

Széher Mihály.

VIII. Engem választott Buda annakelőtte sokak közt,
Most én válaszszak tiz Buda közt; be fura!

Házmán Ferencz.

IX. Orvosi szempontból rossz az egyik is és rossz
a másik;
Mind beteges szülemény, mind neoplasma
biz ez.

Dr. Markusovszky Lajos.

X. Mérem, csak mérem, s megvallom: mérni
lehet jól,

Mert város sohse volt ez, geometria csak.

Eichleiter, mérnök.

XI. Szent Jeromos! szent Károly! szent Hierónymi
Károly!

Tegnap még Budapest, s holnap im, egy...
Babylon.

Hieronymi Károly.

XII. Itt a magyar Páris papiron! De hogy a papi-
rosnál

Több is légy, Budapest, kell oda több...
papiros.

Mr. Lalange, Párisból.

XIII. Németet is hittál, magyarázza meg a magya-
roknak

Németül, hogy magyarán mondva, balek do-
log ez.

Dalmann, Hamburgból.

XIV. Tiz terv közt melyiket fogom én legjobbnak
ítélni?

A ttzenegyediket, mely egyedül az okos.

Borsszem Jankó, önkényes bíráló.

Tervezet a lánczhídvám eltörlése iránt.

*Mintán a közönség még mindig igen zokon veszi,
t. i. adja azt a két krajczárt, melyet a lánczhídon
fizetnie kell: mi alulirottak e terhes vám eltörlése iránt
a következő tervezetet bátorkodunk, à qui de droit,
előterjesztetni.*

*Minden pasaszér, ki Pestről Budára akar menni,
a pesti hídfőnél két krajczár helyett lefizesd ötöt. Ellen-
ben a budai hídfőnél a jegy átadása ellen kiszolgálta-
tik neki három krajczár.*

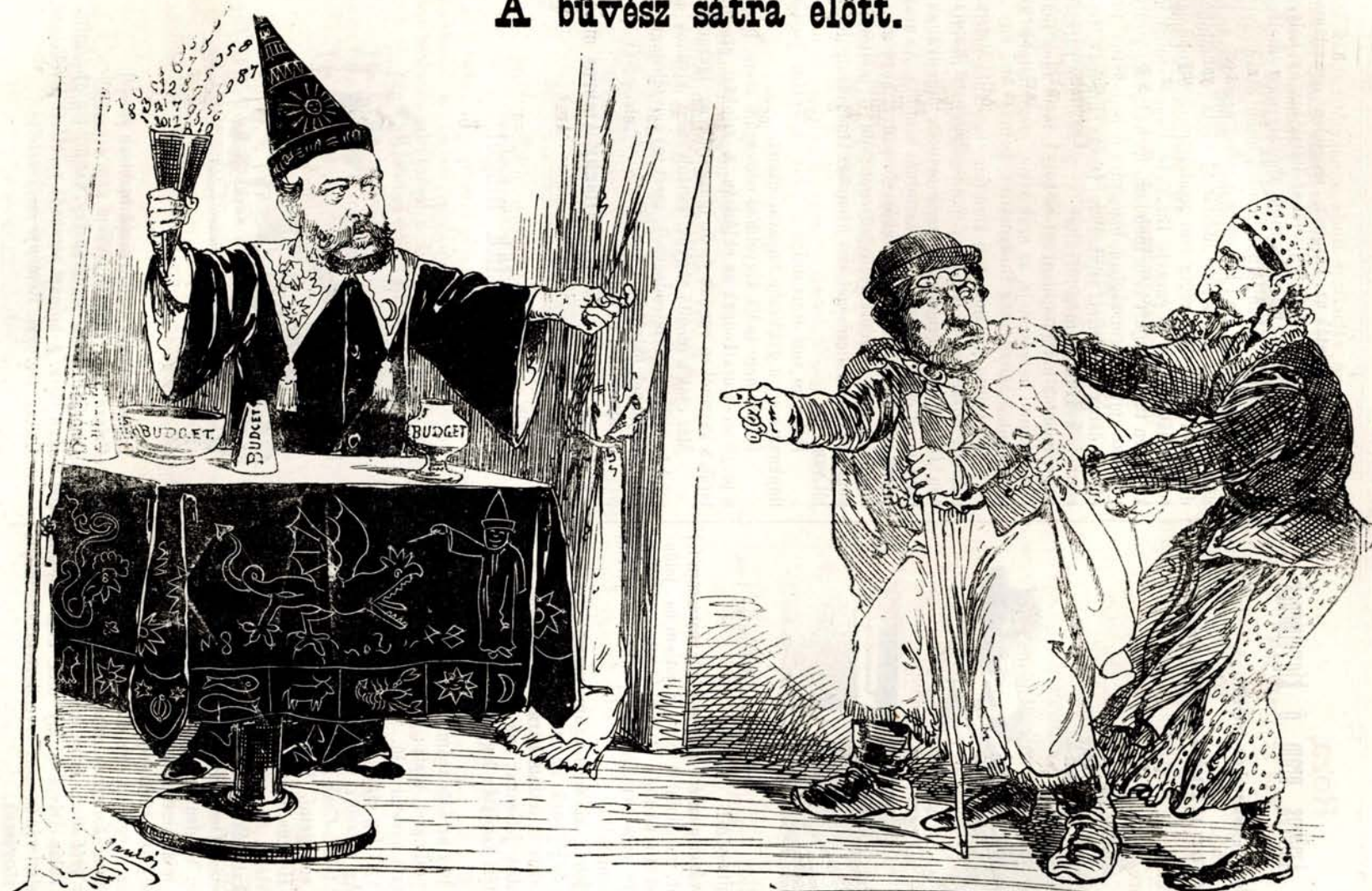
Igy tehát reá nézve a mérleg ekkép áll:

*Fizetett (tulajdonkép) csak két krajczárt, kapott
pedig három krajczárt, marad tehát tiszta haszon az
ő részére egy, a lánczhíd részére pedig két krajczár,
ugyhogy valójában a kecske is jóllakott, a káposzta is
megmaradt.*

Quod erat demonstrandum.

A „Borsszem Jankó“
fináncztudósai.

A bűvész sátra előtt.

L—y. Erre jöjjenek kigyelmetek! Megmutatom, hogy az, amit bűvészetnek hisznek uraságtok, mind természetes uton megy.

Gh—y. No gyerünk hát, asszony!

T—a. Be ne merjen kee lépni ahoz a szemfényvesztőhöz. Még megbabonázza kelmedet!

Kospallaghy Ambrus uram ő kigyelmének

Sára hitestársához intézett

theátrumilevele.

Pesten, deczember 1-én.

Szerelmes hitvesöm!

Hogy soha véget nem érő pöröm körül biztassam fel a nagyságos urakat, megéntenek csak idejöttem és jelöntöm, hogy hiba nekül érkeztünk Pali kisebbik fiunkkal az „két kék bakokhoz” czimezetű betérőbe, ahol is jurista fiunk Gyuri várt bennönket.

No csak fogjanak ki édes apám uramék, mondá, vessenek az lónak és jőjjenek az magyar nemzeti theátrumba, már bilétet is váltottam hármónk számára.

Hát mi darabot játszanak ma fiam? kérdém én; valami magyar vitézi színjáték legyen, mert én ezt becsülöm legtöbbször.

Mulatságos lesz az édes apám. Németből tették magyar nyelvre ezen czimezet alatt: „skandalum a theátrumban.” Sok lesz a nevetni való.

Jó, mondok; jól fog esni egy kis nevetés ebben az siralmas időben. Az második kondignáczió rezerva-ülésünket elfoglaltuk tehát. Csak hallom jobbról is, balról is az Macsvánszkyt emlegetni. Kérdém, haramja fordul-e elő az darabban? Hogyne, hiszen Ernáni híres talián betyár volt, lón az felelet. Az cigányok alatt rákezdtek az muzsikát. Az uri kalitkákban mellettünk és alattunk megéredt az beszélgetés. Összvedugták az fejeket. Valami lehet készülődőben. Mindenki csak az Macsvánszky nevét ejtette. Az egy krimiai hercegasszony, mondá a megettem ülő. Még tavaly az Ararát hegyén őrzé apja kecskéit énekszó mellett. Ezt meghallá egy magyar gróf és elkérte az apjától. Kétszáz kecske ennek az ára, mondá az öreg király. Az magyar gróf adott érte háromszázat és elhozta magával Pestre. Talán Dávid király oltá nem énekelt nyilvánosan fejedelmi vér és ezért örvendeztem és ültem is elejébe az ékes zöngésnek.

Hogy fölhuzták az kárpitot, megjelent egy dáma. Már asszony, bűnemül ne rójja föl az Isten, biz az helyre egy persóna volt. Az urinépek mind apró álgyukat emeltek szemekhez, hogy jobban látnák, mintha bizon olyan apró volt volna. Seregek ura! hiszen ez a nimet asszony, a ki nálunk Szöllőssy Jancsit az mézszárost vágta az földhől dinnye-vásárkor. Még végig sem gondoltam ezen gondolatot, hát rákezd az éneket. Biz a te Panni szolgálód különben tud, mindjárt ki is mondom. És ha kecske-király volna az apja Tatárországban, bizonyára ő is lehetne fő-énekes dáma az nemzeti színházban. De az uraknak tetszett, jó kedvükben még füttyültek is; gondoltam paraszt vagy, mondok hallgass, nem értesz hozzá, mert ahoz senkinek semmi hozzászólója, az urak kiket szegődtetnek az theatrumhoz.

Valóságos riadalom kelt körültem. Egyiknek másiknak úgy tetszett az éneke, hogy majd meghasadt nevétenben. De még a muzsikások is összevissza muzsikáltak, mert mind csak az egy kecskepásztornét bámulta. Az urak hitták is erősen Orczy báró színházi főispányt, hogy megköszönjék neki az adott gyönyörűséget; de ő méltósága nem áhítván az dicsőséget, azt üzenté az legényével, hogy jól van.

Hát nem volt ezért drága a pénz, mondám jogász fiunknak hogy a grádicson lecsavarodtunk.

De hát nem tudja kigyelmed édes apám uram, hogy a presbiterek uralkodnak az eklézsián. A színházi presbiterek a kaszinóban vannak és ők igazgatják az igazgatót.

Már csak a mondó vagyok, külön urat kívánok a színház mellé superintendensnek, mert így elszélednek a juhok és jönnek helyökbe a kecskék.

Maradtam hüved

Kospallaghy Ambrus m. p.

A szinfalak mögött.

Dinorah. Te, ez a te druszád hamisan énekel.

Czioza. Hogy-hogy? Nekem nem druszám.

Dinorah. Hiszen Macsvánszky. De me-e-e-gboszulhatod magad rajta. A holnapai serenade vezetését átvehetné.

Czioza. Derogál. Reményi szerkesztette.

Alma Masánczky

a kaukazusi csalogány,

vagy

báró és hercegnő,

avagy

intendáns és primadonna,

vagyis

a casinobeli varázs-sipláda.

Grandissimo botraggio in 12 canti. Musica dal maestro

Orczy-Orcziny.

Mert egymást követik az uri skandálok:

Ím az öt ujjamon ismét dalt skandálok,

Minden nagy bajokban, ha nőt nem — kant látok.

S így hát nem fogynak ki soha e kantátok.

A lucskos alföldön, ott a hol nagy sár van,
Trágyaszögnánáson országos vásár van.
Ujjal ott az órjas nő: donna Masánczky
Egy tallért úgy elföd, hogy szikrát sem látsz ki.

Orczyno Orczinyi a hirhedt intendáns
Hogy látá felkiált: „Ez lesz, vagy senki más!
Mennyi lesz torkában: ujjának alatta
Ha már ily jókora az ezüst, trallala!”

Csakugyan így is volt. Az Alma dalt dalolt,
Orczyno és Lupi, mindkettő odavolt.

„Oh, cara Macsvánszka, vagy mi is a neved! . .
A bódogságomtól nem tom, hová legyek!”

Megvan a szerződés. Indul az ekvipázs.
Hiába csak Orczy az ügyes intendás!
Bájnehéz szép Alma hajtja az üveget,
Lupi meg a lovat. Mint telik, úgy üget,

No Erkel most fülelj. Reményi, Ábrányi,
Richter, Böhm, Pauli, Blau — füled-szád most tátsd ki!
Még olyat nem ettél mit ez a Masánczky
A nagy Albóniként torkából bocsát ki.

„Hozd jámbor Farkasom. olympus nektárját
Mielőtt kivágnám a nagy entrée-árját.
Mit? Nekem kupiczát? Vidd el, te kis hamis.
Könyv nekül éneklek. Könyv nekül iszom is!”

Nép tolong, zaj riad. Plakát a falakon.
Hamar szaladj, siess! Én is hadd olvasom!
„Megvan! Csak ne is kérd, ó nép mibe került —
Diadal! Masánczkyt megnyernünk sikerült!”

„O santa madonna! Salami! Maroni!
Pjáno, fortissimo! Ecco makaróni!”
„Brava, bravissima!” Tapsol gróf Edeffy;
Nem értem, publikum, ezt miért nem vered ki?

Füttty, zaj és nagy kacaj üt dobhártyába' rést.
Csak Hajós nem szenved csufos hajótörést.
Kihíjják Ernánit. Ám boszus Elvira
Jót üt kis kezével szegény Ernánira.

Reform, Ungarischer Lloyd, Napló, Ellenör,
S a többi lapokból a harag mind kitör,
Vic, harag szikrázik, villámczikk cikázik:
Herczegnö Fürst-liche színházat csinál itt.

Hanem hát megvolt a nagy satisfactio.
Ellened Orczy, óh! zúdult az actio.
Tóth Vili dorgálta: „Ej, Flicsi! Saprísi!
Máskor pas trop de zélé!” Igy Tóth, a ministri.

Vége jó, minden jó. Baj is az actió!
Csak legyen contentus az uri kasszinó.
Felpattog a dugasz, ömlik a sampányf:
Vive Orczy, vive la belle Alma de Masánszky!

Dr. Oltoványi Variolus

kabinetjében.

— Jelenetek a himlőjárvány napjaiból. —

(Belép Madame Madame Artemidore de Dukatengöld.)

Madame A. de D. Docteur ur, szeretném magamat faire vacciner.

Dr. O. V. Ah, nagysád be akarja magát oltatni? Méltóztassék helyet foglalni. (Előveszi az anyagot.)

Madame A. de D. Azonban pardon, docteur ur, előbb meg kell jegyeznem hogy findelhausi gyermekből nem hagyom magamat vacciniroztatni.

Dr. O. V. Legyen nyugodt nagysád, miután Pestnek még egyáltalán nincs lelenczháza.

Madame A. de D. C'est à dire, kedves docteur... nem akadna tán valami... lympe aristocratique? Csak nem vehetem föl magamba crethi-plethi nedveit!... Valami Eszterházy, vagy nem bánom Batthyáni gyermekből. Szóval... kék vér, kék lymphá.

Dr. O. V. Be kár, hogy nagysád tegnap nem méltóztatott idefáradni. Kitűnő régi főnemesi lymphám volt gr. Széchenyi István bold. öregatyja gyermekkorából; de azt tegnap oltottam be egy főrangú kisasszony karjába. Azonban, ha tiszta tehénlymphával szolgálhatok...

Madame A. de D. (főlugorva.) Impertinent!

Dr. O. V. A legkitűnőbb svajczi tehén...!

Madame A. de D. Monsieur, ön férjemnek fog számot adni e sértésért. (Haraggal el.)

*

(A félős mama, miután szeretett piczikéjét beoltatta, fölkel a pamlagról.)

Mama. És biztosíthat orvos ur, hogy már most gyermekem nem fog himlőbe esni?

Dr. O. V. Nagysád, a mennyire ember jót állhat a véletlenért...

Mama. És azután ez az oltás használ a fekete himlő ellen is?

Dr. O. V. (füle tövét vakarva.) Asszonyom, ... hiszen tulajdonkép... éjjel mindenféle tehénhimlő fekete.

Mama. Oh uram, ez kitérő válasz; ön nem mondhat bizonyost, ugye bár? (Némi töprengés után.) Talán jó volt volna, ha gyermekem egyik karját fehér tehénből, másikat pedig feketéből oltja vala be a fekete himlő ellen.

*

(Köteles András gazda is bejött Csücskös-Nagy-Ivánról, hogy beoltassa magát, mert a „Százlevelő Nap-tár” olyan szörnyen recommendálja azt olvasóinak.)

Dr. O. V. Így la, urambátyám, már meg is volt!

Köteles András (csodálkozó szemeket meresztve.)

Nojszen, követem alásán a nemzeti orvos-doktor urat, de én nem hiszem, hogy ez aztán használjon is valamit.

Dr. O. V. Hát ugyan mért ne használna épen urambátyámnak?

Köteles András. Hászén nem most először vágatok eret magamon; de tisztelem a zúzóját, az olyan érvágás, amely után vér se jön, fületlen gombot sem ér.

*

(Gróf Széchenyi Ödön-helyet foglal, dr. Oltoványi előveszi eszközeit.)

Gf. Széchenyi. Hogyan uram? Ön lanczetlivel akar...?

Dr. O. V. Gróf ur; az egész mivelt és miveletlen világon ezzel szokás...

Gf. Széchenyi. Igen sajnálom, de én állásomnak tartozom azzal, hogy csak... fecskendővel oltassam magamat.

Dr. O. V. Gróf ur, az lehetetlen!

Gf. Széchenyi. Adieu, ugy inkább himlőbe esem.

Dr. O. V. Bocsánat, gróf ur, most jut eszembe, hogy kívánságát mégis teljesíthetem. (A subcutane Injectionsspritzével adminisztrálja neki bőre alá a lymphát.)

*

Están bácsi. No hát, mondja meg az ur az igazat; olthatónak tartja-e az ur az én szomjuságomat?

Dr. O. V. Ehem — hm — hm, azaz (zavarba jó.)

Están bácsi (szomoruan.) Szent Bakhus! Mitévő leszek, ha az az ármányos himlő el találja vinni a szomjuságom?

*

(Belép Legendálfalvay Kotlik Zirzabella honhölgy, Lajos bájjal.)

Dr. O. V. (a honhölgyhöz.) Ah, szerencsémnek tartom, hogy bájjának megóvására Nagysád az én szerény tudományomat veszi igénybe.

L. Kotlik Z. Ah, orvtudósom, miért járulnék én az oltás oltára elé?

Dr. O. V. De Nagysád, a himlő...!

L. Kotlik Z. Orvos! oh orvos! Hát orvossága oly kevésse sejt egy honhölgyi szű sejtelmi sejtszövetének titkait? Miért félne dobbanatos detszüm a himlőtől?... Himlő! oh himlő!... Hiszen a himlő: him; és mikép lehetne baj az, ami him?... S ha csakugyan baj, oh akkor bájbaj, búbaj, búbájbjaj, melynek repesve dobognak eléje keblebbenéseim. De im, itt magaslik az, kiért remegek. (Lajosra mutat.)

Dr. O. V. Ah Nagysád, Lajos urat szándékozik beoltatni?

L. Kotlik Z. Igen, oh igen! De ah, kedves orvtudor-kám, fájdalom nélkül mütse őt.

Dr. O. V. Talán jó lesz Lajos urat chloroformirozni?

L. Kotlik Z. Oh nem, nem, soha! Orvtudor! Barbár! Te örök álmod akarsz vele szagoltatni? És ha ez álomszer ideghurjait örökre elzsisbasztja? Nem, inkább ajkrozsák csáblehével altatom el őt magam. (Lajoshoz.) Jer,

imádott delfim, jer csábfí, ömölj végig e daganatos pam-lagon. (Lajos a pamlagra fekszik s Zirzabella követ-kező dallal altatja el):

Delhimfi, csábfíu,
Izzlélek, szühiu,
Szúrkinról mit se tudj,
Aludj'!

Édkölyk, tűzpillefi,
Honhölgy-kebel-bibi,
Álméletet hazudj,
Aludj'!

Kényurfí, himporonty,
Arany szűtőcsaponty,
Agykéjszínben vajudj'
Aludj'!

Kéblüdvőz zengsugár,
Méhmezes bájugunar,
Jércszűm akarja ugy,
Aludj'!

O alszik. S most, mütő, müts! Aczélonon Európa szeme függ; ha jól mütsz, jutalmazzon tapsvihar, ha roszul — dobsvihar!

(Lajos beoltatik.)

Theatralia.

Az igazság érdekében, mi-után a nemzeti színház vezetését több ízben meentámadtuk, kötelességünknek tartjuk, a következő védelemnek is, ámbár névte-lenül küldetett be, s ámbár hangja és tartalma szerfölött komoly, a Borsszem Jankó-ban helyet adni.

B. J.

Védelem.

Tisztelt Borsszem Jankó ur!

Az irigység, rövidlátás és elfogultság ellenében, mely újabb időben Orczy b. áldásos működését gáncscsal tetézi, engedjen tért egy oly részrehajlatlan ember hely-reigazításának, a kinek van alkalmja az intendáns munkálkodását közléről és észrevétlenül kísérni.

Azt vetik szemére, hogy nem ért a színügyhöz s hogy sohasem foglalkozott vele.

Erre elég azt mondanom, hogy tessék őt megnézni a színházban. Még nincs egy éve, hogy kinevezték s mégis — a ki csak páholyban látta is — nem kénytelen-e be-vallani, hogy ez az ember itt teljesen otthon van?

Mondják, hogy nem tud gazdálkodni, s hogy a ki-adások nagyobbak a bevételeknél. Én nem ismerem a szin-ház számadásait — talán ő sem, — de a mi az intendánst illeti, az állítás teljesen alaptalan, mert még nem volt itt oly igazgató, a kinek bevételei oly magasra hágtak volna. Merem kérdezni, nem kézzelfogható jele-e a színház virágzó

állapotának, mikor az igazgatónak képes állandó fiakkert tartani a maga költségén, holott pl. az országos fináncziák nem érték még el azon színvonalat, hogy annak idején az állam fizethette volna meg azt a számozatlan fiakkert, melyet Horváth Boldizsár mint igazságügyminister hasz-nált?

Hogy vannak színésznők, kik aránytalan kedvezés-ben, s hogy vannak, kik feltűnő mellőztetésben részesülnek, arról csak a rövidlátás vádolhatja az igazgatót, s ez egy-átalán azon színházi kebelbeli viszonyokhoz tartozik, melyeket a nyilvánosság elé vinni nem illik. Ha egyeseknek főlemeli az intendáns fizetését: föltehető, hogy erre közel-fekvő okai vannak, ha másokéhoz nem nyul, bizonyára azért teszi, mert ezeknek tehetsége nem fejlődött oly irányban, a mely az igazgató várakozásainak megfelel: ha a tánczosné magas felfogás nélkül lejt, ez kétségtele-nül az intendáns roszalásával találkozik. Egyáltalán ifjú tagoknál nem csupán a tehetség dönt, hanem a használ-hatóság szempontja is. Mert tegyük pl., hogy van egy tag a ki nagy tehetség de csak naiv, s egy másik, a ki kisebb tehetség, de nemcsak naiv, hanem más is, pl. második szerelmes, vagy harmadik szerelmes, szóval szerelmes s hozzá kissé intrikus, s szükség esetén még apa- vagy anyaszerepekre is vállalkozhatik: akkor minden igazgató az utóbbinak fog előnyt adni.

Átalában oly működést, milyen a jelen igazgatóé, igen bajos, sőt majdnem lehetetlen tisztán a jelen szem-pontjából megítélni. Ő neki nemcsak a meglevő anyag jelenvaló fölhasználása, hanem a jövő megalapítása is kell, hogy célja legyen.

A meglevő színészek hamar kidőlnék, s akkor mit teszünk, ha nem tenyésztett nyomukban új élet? Ezt biz-tosítani az igazgató föladata és azok, kik az igazgató mű-ködése fölött csak ugy felületesen pálczát törnek, bizonyo-nyosan elpirulnának, ha a függöny mögé tekintve látnák, mennyi magvát hinti el ő a jövő fejlődésnek, mely mag, ha meddő marad, bizonyára nem ő az oka.

De én nem félek, hogy a vádak őt elriasszák, mert elvégre ő — férfiú.

Fogadja, t. szerkesztő ur stb.

Senki.

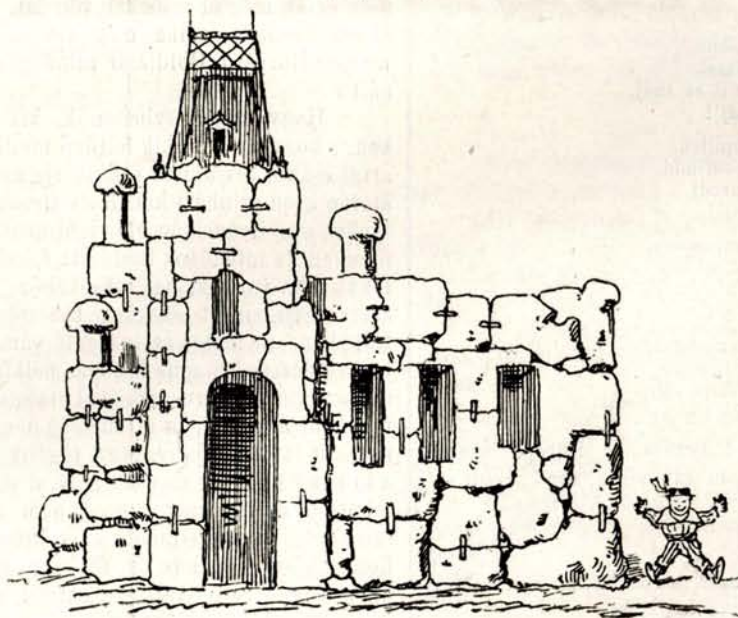
A szerkesztő postája.

S—s B. Miért nevezi ön ama diplomatát a „sivatag ha-jójának”? Azt hiszi ön, hogy ennek tán valami nagyon meg-örülne? — Maró. Verseinek fölöstieges lábain csak annál gyor-sabban éri el ön papirkosarunkat. — Morgó. Ūt, de nem szűr. — Magyar lapolvasó Bécsben. Először, az jól van magyarul; de ha hibás volna is, minek verébre ágyuval? — Xeres. Már csak különb festményeket kérnénk abból a szép képtárból! — Genie. Abból lett kép, mit nem annak szánt. A voltaképenit meg illet-lennek tartottuk. Csak csinján! Újabb küldeményéből egyet át-adtunk rajzolónknak. — Asmodi. Sántítani, sántit ez is. Le Sage espritle nem röpiti elég magasra a házak kéményei fölé. — Horth. G. I. Hatalmas sületlenség! Köszönjük és a csodabogarak regementjébe assentáljuk. — Zoltanus. Itt-ott jó is akad közte. — Urbán lelke. Bizon, van a cikkben több jóízűen írt hely; de hova legyünk ilyen, lapunk teriméjét számba nem vevő, hosszú dologgal?

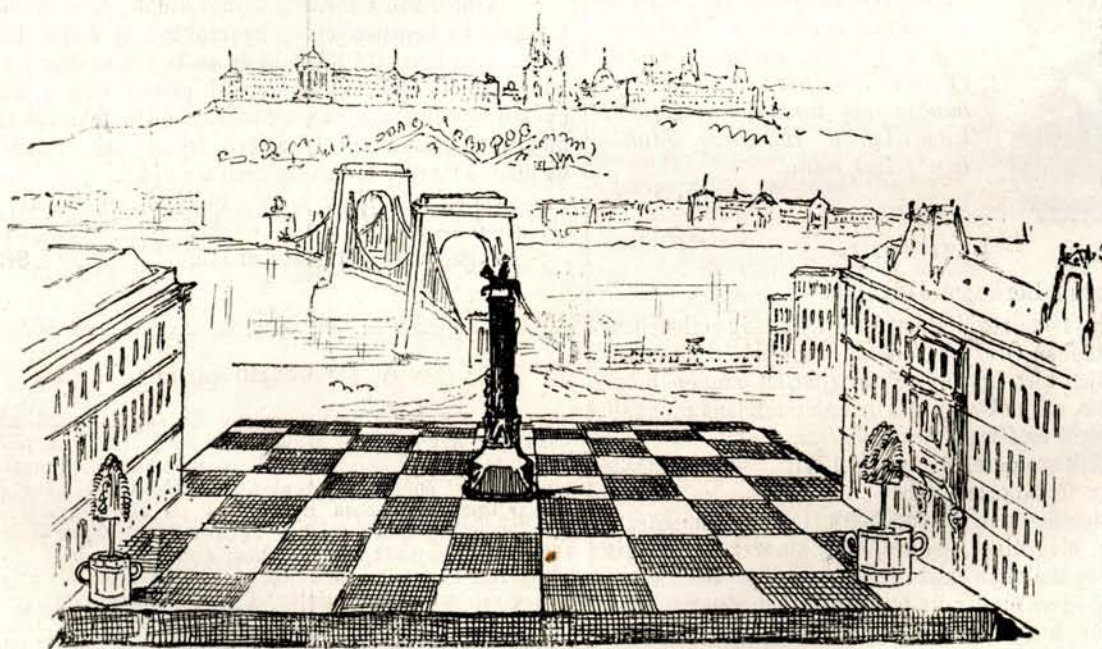
A jövő Budapestje.

— A magas kormány fölszólítására beérkezett tervrajzok nyomán termett hűséges másolatokban. —

(Folytatás.)

Hajózási akadémia. Izmos, férfias architektura, mint férfiakhoz illik. Csupa terméskő, melyeknek nagyolt egymáshoz való kapcsolása által az épületben ingadozás fejeztetvén ki: a tengeri betegséghez már szárazon lehetend hozzá szoknia fiatal marinánknak. Tengerre magyar!

Lánczhidtér. A dunaparti házak rendkívüli olcsósága szülte meg e diszes gondolatot. A Nákóház potomért kisajátítatik s a tér koczkákra osztatván, a fővárosi közönség sakkozhat is rajta.

(Vége következik.)